

## **ОСНОВНА ПРАВНА АНАЛИЗА АКРЕДИТИВА У ПРАВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ**

**Апстракт:** У праву Републике Србије постоји посебна законска регулатива о правном послу акредитива. Међутим, егзистирају и даље одређени правни проблеми. Основни проблеми су: недостатак потпуније законске дефиниције о акредитиву; употреба истих термина у различитим значењима; неразвијена регулатива о саопштењу о отварању акредитива; те питање, да ли су основни правни односи у акредитиву независни односи.

У овом раду се разматрају основна питања и институти акредитива. Полази се од става да у послу постоји, садржински посматрано, иста обавеза исплате акредитивне суме, да су основни правни односи у послу међузависни односи, те да је правна природа акредитива јединствена. Раd указује и на проблеме са којима се суочавају различита схватања о основним питањима акредитива.

**Кључне речи:** уговор о отварању акредитива, саопштење о отварању акредитива, правни односи у акредитиву, правна природа акредитива, акредитив, банкарска услуга.

### **1. Увод**

У Републици Србији правни посао акредитива уређен је Законом о облигационим односима.<sup>1</sup> Пре доношења 300-а, акредитив је био регулисан Општим узансама за промет робом (узанса бр. 193 и узанса бр. 194), а разлоге одсуства законодавне регулативе овог посла требало би тражити у аутономном начину његовог настанка и каснијем врло динамичном развоју (Вукадиновић, 2012: 789).

\* mariovojnich@gmail.com

1 Закон о облигационим односима – 300, „Сл. лист СФРЈ” бр. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89, „Сл. лист СРЈ” бр. 31/93.

Акредитив је банкарски посао у коме егзистира неколико правних односа. Правни односи у акредитиву су: однос између налогодавца акредитива и акредитивне банке, однос између акредитивне банке и корисника акредитива, однос између налогодавца и корисника акредитива и заједнички однос између налогодавца акредитива, акредитивне банке и корисника акредитива.<sup>2</sup> У акредитиву се могу засновати и други правни односи, као што су коресподентни односи банака. Правна природа акредитива одређује се на основу правне природе односа који се формирају у њему. Претежна правна природа акредитива је одређена природом односа између налогодавца и акредитивне банке и односа између акредитивне банке и корисника акредитива, који су основни правни односи у послу. Ови односи су самостални и делимично независни правни односи. Њихов садржај чини иста обавеза исплате акредитивне суме. Међутим, постоје и схватања да су основни правни односи у акредитиву потпуно независни односи.

У раду се анализирају: појам, елементи и законска регулатива правног посла акредитива у нашој земљи. Испитују се и правни односи у послу, те се утврђује њихова правна природа, као и правна природа посла акредитива. Посебна пажња у раду посвећује се институту саопштења о отварању акредитива и међузависности основних правних односа у послу. Законска регулатива акредитива изазива бројне проблеме и спорове око њиховог решавања, те је основни циљ овог рада приказ решења основних проблема у послу. То налаже правна сигурност. Од ових решења зависи адекватна примена одговарајућих правних норми.

## **2. Акредитив у домаћем праву**

### **2.1. Појам и елементи правног посла акредитива**

Израз акредитив потиче од латинске речи *accreditivum* и у правном смислу означава пуномоћје једног лица да изврши плаћање неком другом овлашћеном лицу (Вукадиновић, 2012: 791). Акредитив је правни посао који настаје закључењем уговора о отварању акредитива, на основу кога се даје саопштење о отварању акредитива.<sup>3</sup>

---

2 Између налогодавца и корисника акредитива заснива се и правни однос из основног посла који садржи акредитивну клаузулу.

3 Отварање акредитива значи закључење уговора о отварању акредитива, односно приhvатање налога од стране акредитивне банке. ЗОО овај уговор назива „Акредитив” (чл. 1072, ст. 2, чл. 1074 и чл. 1076).

Уговором о отварању акредитива (у даљем тексту: уговор) обавезује се акредитивна банка да изврши акредитивно саопштење кориснику акредитива, те да по испуњености услова из уговора (односно, упутстава налогодавца), исплати одређену новчану суму (акредитивна сума) кориснику, док се налогодавац за отварање акредитива обавезује да банци плати накнаду за ову услугу. Уговорне стране су налогодавац акредитива и акредитивна банка, док је корисник акредитива овлашћено треће лице из уговора, у чију корист је уговор закључен. Ово је основни модалитет уговора, а у пракси се уговарају и друге обавезе акредитивне банке. Таква је нпр. обавеза акредитивне банке да ангажује другу банку која ће потврдити акредитив или ће га нотификовати (саопштити). Испуњењем ових обавеза банке настају нови правни односи (уговори) у правном послу акредитива.

Саопштење о отварању акредитива је изјава воље акредитивне банке којим она обавештава корисника акредитива да је у његову корист отворила акредитив, односно да је у његову корист закључила уговор.<sup>4</sup> Ово саопштење (обавештење) производи одређено правно дејство. Поједини аутори сматрају да је обавештење правна чињеница из које настаје правни однос између банке и корисника акредитива. Схватања о природи саопштења у основи се деле на она која сматрају да је обавештење једнострано правно посао акредитивне банке и на она која сматрају да је обавештење понуда банке за закључење уговора упућена кориснику.

Термин „*Акредитиви*”, који се у 300-у користи за назив главе тридесет и седме, указује на: тешкоћу одређивања јединственог појма акредитива, превасходно због постојања више његових модалитета и на сложеност правних односа који егзистирају у њему.<sup>5</sup>

## **2.2. Законска регулатива акредитива**

Учл. 1072, ст. 1 300-а дата је дефиниција појма основног модалитета уговора о отварању акредитива.<sup>6</sup> Наиме, прихватањем захтева налогодавца за

---

4 У литератури се термин акредитив користи и као синоним за ово саопштење. У овом раду термин акредитив користи се у ширем смислу за означавање правног посла акредитива и у ужем смислу за означавање уговора о отварању акредитива. То је у складу са позитивним законодавством Републике Србије. Саопштењу више одговара термин акредитивно писмо или акредитивно саопштење, мада се и ови термини у теорији користе да означе уговор о отварању акредитива.

5 Законске норме о акредитиву, с обзиром на коришћену законодавну технику и употребљену терминологију, представљају изазов за тумачење (чл. 1072–1082 300-а).

6 Поменути члан 300-а не носи као код других правних послова назив „Појам посла”, већ назив „Обавеза акредитивне банке и форма акредитива”. Садржај законске

отварање акредитива, акредитивна банка се обавезује да ће кориснику акредитива исплатити одређену новчану своту ако до одређеног времена буду испуњени услови наведени у налогу за отварање акредитива. Уговор мора бити сачињен у писаној форми.<sup>7</sup> Ради се о императивној законској норми.

Налогодавац је везан издатим налогом од тренутка кад је налог приспео банци.<sup>8</sup> Налог је понуда за закључење уговора. По правилу, у делатност пословних банака спада извршавање таквих налога. Лице у чију пословну делатност спада вршење налога за обављање одређених послова дужно је да изврши добијени налог ако га није одмах одбило.<sup>9</sup> Ако понуда, односно налог није одбијен, сматра се да је уговор о отварању акредитива закључен у тренутку када је понуда, односно захтев налогодавца за отварање акредитива стигао банци.<sup>10</sup> Налог се по правилу саставља на унапред прописаном обрасцу.<sup>11</sup> Закон не искључује ситуацију у којој би

---

дефиниције не чини обавеза давања акредитивног саопштења, али она произлази из других законских норми.

7 Чл. 1072, ст. 2 300-а. Исто је прописано и у чл. 7, ст. 1 Закона о заштити корисника финансијских услуга, „Сл. гласник РС” бр. 36/2011, 139/2014, 45/2018. Грађански законик Републике Србије – Радни текст, од 29. маја 2015. године – ГЗРС (Р. т.) не прописује писану форму као обавезну форму уговора. Међутим, већина европских општих услова пословања банака садрже норму по којој се налози упућени банци сачињавају у писаној форми.

8 Чл. 1073, ст. 2 300-а. У Закону је за моменат од када понуда обавезује налогодавца прихваћена теорија пријема од стране акредитивне банке.

9 Чл. 42, ст. 4 300-а.

10 Чл. 42, ст. 5 300-а.

11 Налог за отварање акредитива, као посебан банкарски образац, најчешће садржи следеће елементе: 1. податке о налогодавцу, податке о акредитивној банци и о кориснику акредитива, 2. место, датум и број акредитива – по правилу место и датум ће бити карактеристике закљученог уговора о отварању акредитива, 3. врсту акредитива, 4. рок важења акредитива, 5. учешће других банака, 6. износ обавезе плаћања, тзв. акредитивну суму, 7. начин исплате акредитивне суме (нпр., плаћање по виђењу односно у готовом, са одложеним плаћањем, уз акцепт или негоцирањем), 8. обичне и документарне услове за исплату, 9. норму да акредитив подлеже Једнообразним правилима и обичајима за документарне акредитиве, 10. одредбу о томе ко сноси акредитивну провизију и трошкове, да ли налогодавац или корисник (према чл. 27 Закона о заштити корисника финансијских услуга, уговори о банкарским услугама садрже врсту и висину свих накнада и других трошкова који падају на терет налогодавца, односно корисника акредитива). Корисник акредитива никада не може бити обавезан да обезбеди покриће акредитивне суме, јер се то противи природи посла, 11. друге елементе према околностима посла. Уколико банка није одмах одбила налог за отварање акредитива, он ћутањем банке постаје уговор о отварању акредитива. Могуће је да ова банкарска форма садржи печат и потпис банке,

акредитивна банка учинила понуду за закључење уговора о отварању акредитива. То је могуће и по Једнообразним правилима и обичајима за документарне акредитиве.<sup>12</sup> Ова Правила резултат су чињенице да глобално тржиште захтева стварање једнообразног наднационалног режима за спољнотрговинско пословање (Дивљак, 2006: 322). За налог, тако и за сам уговор о отварању акредитива није, по Једнообразним правилима, неопходна писмена форма (Вилус, Царић, Шогоров, Ђурђев, Дивљак, 2008: 484). За форму акредитива са елементом иностраности треба консултовати и законске норме о решавању сукоба закона.<sup>13</sup> Уговарањем ЈПОДА, уговорне стране одређују правна дејства конкретног уговора, али то не утиче на институт општег уговора о отварању акредитива, који је регулисан у 300-у.

Основне уговорне обавезе налогодавца су: да акредитивној банци исплати уговорену накнаду за извршену услугу (акредитивну провизију), да накнади трошкове посла који нису урачунати у провизију, да на уговорен начин обезбеди покриће за исплату акредитивне суме и да даје банци потребна упутства и информације. Основне обавезе акредитивне банке су: обавеза да корисника акредитива обавести о чињеници да је за његов рачун отворен акредитив и да му исплати акредитивну суму по испуњености услова. Банка може имати и друге обавезе, у зависности о којој врсти акредитива се ради.<sup>14</sup> За обавезу саопштења у 300-у није изричито прописана писана форма, нити начин његовог давања.<sup>15</sup>

---

у којој ситуацији се уговор о отварању акредитива закључује изричитим банчиним прихватам понуде налогодавца.

12 Једнообразна правила и обичаји за документарне акредитиве – ЈПОДА, УСР600, МТК ПАРИЗ, примењива од 1. јула 2007. О природи Правила, постоје схватања да су она обичаји, општи услови пословања, меко право или *sui generis* аутономни извор права. Због могућег спора око њихове примене на конкретан уговор, најбоље је њихову примену изричито уговорити. Ова Правила уређују бројна питања о документарним акредитивима, а уколико се уговоре, она ступају на место уговорних одредби и дерогирају диспозитивне законске норме. Дефиниција акредитива дата је у чл. 2 ЈПОДА.

13 Чл. 7 Закона о решавању сукоба закона са прописима других земаља „Сл. лист СФРЈ”, бр. 43/82 и 72/82, „Сл. лист СРЈ”, бр. 46/96 и „Сл. гласник РС”, бр. 46/2006.

14 Нпр. обавезе у вези испитивања испуњености услова за исплату акредитивне суме.

15 Због ове правне празнине може бити спорно да ли се усмено саопштење кориснику акредитива да је у његову корист отворен акредитив одређене садржине може сматрати правно ваљаним. Могуће је неколико решења овог проблема. Према првом решењу, одредбу чл. 1072, ст. 2 300-а, треба применити и на акредитивно саопштење. Поред тога, банка је овде дужна да поступа с повећаном пажњом, према правилима струке и обичајима. У банкарској пракси уобичајило се да се ово саопштење даје у писаној форми. Уколико се уговор о отварању акредитива одреди као уговор у корист трећег лица, а саопштење као специфична форма којом се мења или допуњује дејство уговора,

Саопштење се може извршити предајом кориснику примерка уговора о отварању акредитива или на други уобичајен начин (нпр. *swift* писано обавештење, по правилу без комерцијалних података о провизији ове услуге). Међутим, према чл. 13 Закона о заштити корисника финансијских услуга, који уређује право на обавештење, корисник има право да од банке, у писаној форми или на другом трајном носачу података, без накнаде добије информације, податке и инструкције који су у вези с његовим уговорним односом с банком, на начин и у роковима утврђеним уговором (ово је право налогодавца и корисника акредитива).

Банка је обавезна према кориснику од дана када му је отварање акредитива саопштено.<sup>16</sup> У члану 76 ЈПОДА наводи се да је акредитивна банка у неопозивој обавези да хонорише документе од момента када изда акредитив. Под моментом издавања акредитива би требало, у складу са већ установљеном праксом, сматрати моменат доспећа писаног саопштења о отвореном акредитиву у руке корисника, односно у његове пословне просторије. Такво саопштење се назива и оперативним акредитивом или оперативним инструментом (Вукадиновић, 2012: 797–798). 300 не прописује садржину саопштења. Уобичајено се у овом саопштењу наводи акредитивна сума, акредитивни услови и рок за њихово испуњење, као и други неопходни подаци за идентификацију отвореног акредитива.

Уколико се уговор о отварању акредитива схвати као уговор у корист трећег лица, у послу акредитива мора да постоји јединствена акредитивна сума и јединствени акредитивни услови.<sup>17</sup> То ће значити да садржина акредитивног саопштења, у погледу поменутих питања, мора одговарати садржини уговора. У случају грешака у саопштењу о овим питањима, важила би садржина уговора. Тако, банка која отвара документарни акредитив дужна је да изврши клаузуле плаћања под условима предвиђеним у акредитиву, односно уговору о отварању акредитива.<sup>18</sup> Како 300 не прописује изричито обавезну садржину саопштења, довољно би било у њему навести податке на основу којих се може идентификовати конкретан уговор о отварању акредитива, уз право корисника да се упозна са његовом садржином. Као професионална организација, банка је дужна да даје кориснику потребне информације и објашњења.<sup>19</sup>

---

на основу чл. 67, ст. 2 300-а, обавезна би била писана форма за ово саопштење. Због могућих спорова око овог питања, најбоље је уговорити писану форму саопштења.

16 Чл. 1073, ст. 1 300-а.

17 Вид. чл. 149, 300-а.

18 Чл. 1076 300-а у вези са чл. 1072. Вид. и чл. 1080 300-а.

19 Банка је дужна да клијенту, на његов захтев, обезбеди информације из пословног односа клијента и банке. Норма је садржана у чл. 44 Закона о банкама, „Сл. гласник

Уговор о отварању акредитива је независан од уговора о продаји или другог правног посла поводом кога је акредитив отворен.<sup>20</sup> Наведени послови су основни правни послови, који садрже тзв. акредитивну клаузулу. Акредитивном клаузулом обавезао се дужник из основног посла (налогодавац за отварање акредитива, нпр. купац робе) према повериоцу из основног посла (кориснику акредитива, нпр. продавац робе), да ће за рачун повериоца, на уговорен начин, закључити уговор о отварању акредитива са акредитивном банком. Учеснике у послу акредитива обавезује садржина уговора о отварању акредитива, без обзира на садржај и пуноважност уговора из основног посла.<sup>21</sup>

Поред општих норми о акредитиву, ЗОО садржи и посебне норме о документарном акредитиву.<sup>22</sup> Диспозитивне законске норме уговорне стране могу дерогирати изричито или уговарањем одговарајућих правила, каква су нпр. правила ЈПОДА. Како ће се видети, на акредитив се примењују и норме других специјалних закона.

### **2.3. Правни односи у акредитиву**

Први правни однос у акредитиву је однос између налогодавца акредитива и акредитивне банке. Овај однос настаје закључењем уговора о отварању акредитива. У недостатку посебних законских норми о уговору, на њега се примењују опште норме ЗОО-а о уговору у корист трећег лица и о уговору о налогу, у мери у којој се оне могу применити, с обзиром на карактер акредитива. Обавезу исплате акредитивне суме банка преузима у своје име, за рачун налогодавца, а у корист корисника акредитива. Уговором се банка истовремено и овлашћује на давање саопштења и исплату акредитивне суме.<sup>23</sup> На основу уговора, налогодавац има право да од банке захтева испуњење обавезе саопштења и обавезе исплате акредитивне суме. Ако

---

*РС* бр. 107/2005, 91/2010, 14/2015. Ово право, по природи посла акредитива, након саопштења да је отворен акредитив, припада и кориснику акредитива. Право захтева да банка изврши акредитивно саопштење има налогодавац акредитива (чл.149, ст. 2 и сходна примена чл. 1078 ЗОО-а из кога се види да је налогодавац господар посла). Спорно је да ли поред налогодавца и корисник има право да захтева од банке извршење саопштења о отварању акредитива, уколико он на неки други начин сазна да је акредитив отворен. Чини се да правила ЗОО-а не дају основ за ово право корисника.

20 Чл. 1074 ЗОО-а.

21 Исплатом акредитивне суме, по правилу се гаси и обавеза плаћања из основног посла.

22 Вид. чл. 1075–1082 ЗОО-а.

23 Чл. 742, ст. 2 ЗОО-а.

корисник одбије исплату акредитивне суме, она припада налогодавцу.<sup>24</sup> Исто важи и за случај опозива акредитива или ако корисник не испуни акредитивне услове. Ово стога што покриће акредитивне суме обезбеђује налогодавац. Акредитивна банка има право на акредитивну провизију од налогодавца и када она није уговорена. У том случају налогодавац дугује накнаду у уобичајеној висини, а ако о томе нема обичаја, онда правичну накнаду.<sup>25</sup> Поједина правила су због посебности уговора неадекватна, а такво је правило из чл. 760 ЗОУ-а, будући да је објективне ризике обављања стручног посла банкарских услуга банка дужна сама да сноси (Шогоров, 2009: 130).<sup>26</sup> Како је уговор посебна врста уговора о пружању услуга, на њега се примењују и одговарајућа правила специјалних закона.<sup>27</sup>

Други правни однос који настаје на основу овог уговора је однос између акредитивне банке и корисника акредитива. Међутим, он производи своје правно дејство од дана када је кориснику саопштено отварање акредитива.<sup>28</sup> О природи саопштења постоји спор међу ауторима.<sup>29</sup> Корисник акредитива има сопствено и непосредно право према банци на исплату акредитивне суме.<sup>30</sup> Исто тако, банка има самосталну и непосредну обавезу према кориснику.<sup>31</sup> Обавеза плаћања банке према кориснику није независна обавеза. Наиме, иако код акредитива постоје два основна правна односа, у њима не постоје две садржински различите обавезе плаћања, већ постоји једна иста обавеза. Услове ове обавезе одређује налогодавац, а не банка у саопштењу којим се корисник само обавештава о њима. Тако према чл. 1080, ст. 1 ЗОУ-а, банка је дужна да испита да ли су документи у свему саобразни захтевима налогодавца, док према чл. 1682, ст. 1 ГЗРС-Р.т. банка је дужна да испита усклађеност презентованих докумената са условима из акредитива односно уговора (начело строге саобразности). Извршењем обавезе плаћања, банка извршава своју обавезу и према налогодавцу и према кориснику акредитива. На овај однос се у недостатку посебних законских правила, примењују исте опште законске норме као и на први

---

24 Чл. 152 ЗОУ-а.

25 Чл. 761 ЗОУ-а.

26 По природи посла, није примењива ни норма из чл. 150, ст. 2 ЗОУ-а.

27 То су нпр. Закон о банкама и Закон о заштити корисника финансијских услуга. Значајан институт, који не постоји код општег уговора о налогу је институт банкарске тајне.

28 Чл. 1073, ст. 1 ЗОУ-а.

29 Вид. детаљније у делу текста под 2.4.

30 Чл. 149, ст. 1 ЗОУ-а.

31 Чл. 1079, ст. 1 ЗОУ-а и чл. 1680 ГЗРС-Р.т.



правни однос. Исплатом акредитивне суме, гаси се и обавеза плаћања налогодавца из основног правног посла (Graf, 2018: 92).

Основни правни односи нису попуно независни односи и из другог разлога. Акредитивна банка може истаћи кориснику акредитива све приговоре које има према налогодавцу акредитива, по основу уговора о отварању акредитива.<sup>32</sup> У неким правима, банка може кориснику истаћи чак и приговоре из основног посла између њега и налогодавца (Graf, 2018: 91). Према нашем позитивном законодавству, приговоре из основног посла банка не може да истакне.<sup>33</sup>

На основу уговора, конституише се и трећи правни однос у акредитиву, у коме учествују акредитивна банка, налогодавац и корисник акредитива. Пример садржине овог односа је право свих заинтересованих страна да учествују у закључењу споразума којим се код неопозивог акредитива обавеза плаћања укида или мења.<sup>34</sup> ГЗРС-Р.т. је јаснији по овом питању, јер у чл. 1680, ст. 3, захтева сагласност свих учесника у послу и то налогодавца, корисника и акредитивне банке. Овај правни однос је по својој природи *sui generis* однос. Он је један од разлога због чега се наведени правни односи не могу сматрати потпуно независнима један од другог.

Правни однос између налогодавца и корисника акредитива је однос из основног посла (нпр. уговор о продаји) поводом кога акредитив настаје, али и четврти однос који се успоставља у послу акредитива. Пример за то била би обавеза корисника акредитива да обавести налогодавца да не прихвата извршено саопштење од стране банке, како би евентуално налогодавац могао захтевати да банка изврши саопштење у складу са уговором, односно да омогући кориснику упознавање са његовом садржином.<sup>35</sup> По својој природи, то је *sui generis* однос.

Пети правни односи у акредитиву су односи који се јављају учешћем других банака (тзв. коресподентне банке) у послу. Тада се успостављају: однос између акредитивне банке и коресподентне банке, однос између коресподентне банке и корисника акредитива и однос између коресподентне банке и налогодавца акредитива. Природа ових односа зависи од околности случаја, пре свега од тога да ли се коресподентна

---

32 Чл. 151 300-а. То је нпр. приговор ништавости уговора, приговор опозива уговора и слично. Ово произлази из јединствености обавезе плаћања, односно јединства посла акредитива.

33 Чл. 1074 300-а.

34 Чл. 1079, ст. 2 300-а.

35 Ово произлази из природе акредитива, те како ће се видети и из правила о послу упућивања.

банка јавља у улози потврђујуће или авизирајуће банке (Вид. детаљније Шогоров, 2009: 210–211).

#### ***2.4. Саопштење о отварању акредитива и међузависност основних правних односа***

У 300-у није изричито решено питање природе саопштења о отварању акредитива. Схватање о саопштењу, по коме је оно понуда за закључење уговора коју банка чини кориснику акредитива, изазива низ правних тешкоћа.<sup>36</sup> Ако би се прихватило ово схватање, у правном послу акредитива би постојали уговор о отварању акредитива и уговор о потврђивању акредитива. Тиме би постајале две независне обавезе банке да изврши исплату акредитивне суме, које би се по својој садржини могле разликовати. У акредитиву, постојала би два правна посла, односно негирало би се јединство акредитива. Пре свега, ово схватање не објашњава законску норму по којој је обавеза код акредитива јединствена по својој садржини, односно која може бити укинута или измењена само сагласношћу налогодавца акредитива, акредитивне банке и корисника акредитива.<sup>37</sup> Стога се чини сврсисходним решење по коме саопштење има одређено посебно правно дејство.

Саопштење акредитивне банке по својој природи је одложни услов правног дејства уговора о отварању акредитива у погледу обавезе исплате акредитивне суме и уједно догађај од кога се рачунају рокови за испуњење акредитивних услова од стране корисника. Извршено саопштење представља тренутак од кога акредитив везује банку према кориснику, на начин да га она више не може изменити или опозвати по захтеву налогодавца или по сопственој иницијативи.<sup>38</sup> Према 300-у, уговор је закључен под условом ако његов настанак (у целисти или делимично) зависи од неизвесне чињенице. Овде као одложни услов фунгира пријем обавештења о отварању акредитива од стране корисника акредитива.

Банка је обавезна према кориснику од дана када му је отварање акредитива саопштено.<sup>39</sup> Овде се мисли на обавезу плаћања акредитивне суме. Закон

---

36 Исто важи и за схватање да је саопштење једностранни правни посао банке.

37 Чл. 1079, ст. 2 300-а.

38 Речено се односи само на неопозиве акредитиве. Сваки неопозиви акредитив је опозив до дана када је кориснику акредитива саопштено отварање акредитива (тако и чл. 76 ЈПОДА). За општи уговор у корист трећег лица прописан је други моменат за могућност опозивања користи за трећег (чл. 150, ст. 1 300-а). Разлика се састоји и у субјекту који је по закону овлашћен да опозове корист.

39 Чл. 1073, ст. 1 300-а.

не прописује да обавеза за банку настаје, већ да она везује банку, односно производи правно дејство од тог момента. Погрешно се узима да од услова зависи настанак или престанак правног посла уместо настанак или престанак правног дејства правног посла (Попов, 2007: 137). Дакле, закључењем уговора о отварању акредитива обавеза исплате акредитивне суме настаје, али почиње производити правно дејство од дана пријема саопштења.<sup>40</sup> До тог момента, ни налогодавац акредитива, нити корисник акредитива немају право захтевати исплату акредитивне суме од банке, чак ни у ситуацији да су испуњени акредитивни услови. До момента обавештења ангажују се друге банке, банка ради на успостављању контакта са корисником акредитива, врши се провера његовог идентитета, налогодавац обезбеђује додатне информације и евентуално покриће акредитивне суме. Међутим, до тог момента, налогодавац има право да захтева од акредитивне банке да изврши одговарајуће саопштење, односно право да захтева наступање одложеног услова за потпуно правно дејство уговора.<sup>41</sup>

Извршењем саопштења, почиње рачунање рокова за испуњење услова од стране корисника акредитива. Ако би банка била у обавези да изврши исплату од момента закључења уговора о отварању акредитива, од истог момента почели би да теку рокови за корисника. То би могло довести до ситуације да кориснику акредитива протекну рокови за испуњење услова, а да он није обавештен о отварању акредитива у његову корист. На тај начин, протеком рока неправично би се угасила обавеза на исплату акредитивне суме или би се неправично скратио рок за испуњеност услова.

Правни однос акредитивне банке и налогодавца акредитива и однос акредитивне банке и корисника акредитива су односи (самостални, непосредни, не и независни) из једног уговора у корист трећег лица, чије садржине се разликују, али су обавеза исплате акредитивне суме и њени услови исти за оба правна односа. Постоји више разлога за такву тврдњу. Прво, ЗОО не прописује да се ради о два потпуно независна

---

40 Ово се примењује и према налогодавцу. Било би противно природи посла да налогодавац од момента закључења уговора има право да захтева да банка изврши исплату акредитивне суме кориснику. Прво се мора извршити саопштење о отварању акредитива.

41 Сматра се да је услов остварен ако његово остварење, противно начелу савесности и поштења, спречи страна на чији је терет одређен (чл. 74, ст. 4 ЗОО-а). У случају неоправданог одуговлачења банке да изврши саопштење, обавеза исплате акредитивне суме може, сходно наведеном, по сили закона почети производити правно дејство и то према околностима случаја. Евентуална одлука суда о томе имала би декларативно дејство. Ту треба водити рачуна о сазнању корисника акредитива о отвореном акредитиву, како рокови за испуњење услова не би неправично текли.

правна односа, као што то чини са односом акредитива и основног посла (стога акредитив представља обезбеђење плаћања из основног посла, јер обавеза банке може да постоји и у случају ништавости основног посла).<sup>42</sup> Друго, од корелације правних односа зависи право банке на одговарајуће приговоре. Уколико би се ови односи схватили као независни односи, банка би могла кориснику акредитива истаћи приговоре који се тичу пуноважности саопштења, приговоре који се заснивају на садржини саопштења, као и личне приговоре банке према кориснику акредитива. Банка тада не би имала право на приговор неиспуњења уговора од стране налогодавца, приговор неважности уговора о отварању акредитива и слично, што није у складу са економским интересима банака. Треће, разлике у могућим садржајима права и обавеза из ових односа, уколико би се они сматрали потпуно независнима, довели би до низа правних тешкоћа (као нпр. у случају различите акредитивне суме из саопштења и из уговора о отварању акредитива, корисник и налогодавац акредитива имали би право да захтевају различите суме). То би оповргло природу, тј. јединство посла акредитива и било би у супротности са начелима 300-а, пре свих савесности и поштења, забране злоупотребе права и начела једнаке вредности давања. Наиме, ако би се ови односи окарактерисали као независни, банка би имала две независне обавезе исплате у корист корисника акредитива. Једну би захтевао корисник акредитива, на основу саопштења као конститутивне правне чињенице независног односа банке и корисника, а другу налогодавац акредитива, на основу уговора о отварању акредитива (овде не би дошла у обзир употреба приговора неоснованог обогаћења, односно двоструке исплате истог дуга). Четврто, посебне законске норме о акредитиву у складу су са општим нормама 300-а о уговору у корист трећег лица.<sup>43</sup> Надаље, у прилог реченом говоре и чл. 1076, 1080 и нарочито чл. 1079 300-а. Уколико би се радило о два независна правна односа, тј. о две независне обавезе, тада за измене односа

---

42 Независност односа је изричито прописана нпр. код асигнационих и меничних правних односа.

43 Вид. детаљније чл. 149 300-а. Принципијелно, уговором у корист трећег не могу се уговорити обавезе трећег лица. Забуну може у пракси створити чињеница да се уговором корисник акредитива, без своје воље, често „обавезује” на плаћање акредитивне провизије и трошкова банци. Међутим, ово није у правном смислу обавеза корисника акредитива, већ само услов од кога зависи његово право на исплату акредитивне суме. Акредитивна банка и налогодавац акредитива немају право судског захтева исплате провизије и трошкова од стране корисника, али имају право приговора неиспуњености посебног акредитивног услова.

не би била потребна сагласност свих учесника посла, већ само конкретне две уговорне стране, односно учесника у једном односу.<sup>44</sup>

Природа посла налаже обавезу банци да у саопштењу пренесе идентичан садржај из уговора у погледу њене обавезе плаћања кориснику. То проистиче из начела 300-а. У случају грешака, могуће су ситуације мање и веће саопштене акредитивне суме од оне из уговора, као и погрешно саопштени услови.<sup>45</sup> Тада учеснике у послу везује садржај уговора о отварању акредитива.

Потврду да се не ради о независним правним односима представља и могућност учешћа конфирмирајуће (потврђујуће) банке у послу акредитива. Давањем обавештења кориснику о томе да је акредитив отворен и од ње потврђен, конфирмирајућа банка преузима нову, самосталну и непосредну обавезу према кориснику. То значи да ће корисник акредитива имати од тог тренутка два непосредна захтева којима се може користити: може захтевати исплату акредитивне суме од конфирмирајуће банке, може од акредитивне банке, а може и истовремено од обе, с тим да наплатом од једне губи право наплате од друге (Шогоров, 2009: 210). Да се и на основу овог обавештења успоставља независан правни однос, исплатом акредитивне суме од стране једне од банака не би се угасила обавеза исплате друге банке, односно банке не би биле у положају солидарних већ самосталних (независних) дужника.

У прилог чињенице да су односи из посла акредитива, у погледу обавезе и услова плаћања акредитивне суме, зависни правни односи, говори и институт опозива акредитива.<sup>46</sup> Опозиви акредитив је посебна врста акредитива који банка може у сваком тренутку изменити или опозвати.

---

44 У прилог реченог говори и ГЗРС-Р.т, који је јаснији у погледу дефинисања акредитива. Према чл. 1675, акредитив је банкарски посао којим се банка по налогу клијента (налогодавца) обавезује према кориснику акредитива да ће му ставити на располагање одређену новчану своту или акцептирати и исплатити меницу у складу са условима наведеним у акредитиву.

45 Уколико се узме да уговор о отварању акредитива није уговор у корист трећег лица, те да из саопштења настаје независан правни однос између банке и корисника акредитива, у случају мање суме из саопштења, корисник би имао право да захтева од банке само ту мању суму. У случају веће суме из саопштења, он би имао право на целу суму, а банка се не би могла позвати на неосновано обogaћење, јер је правни основ њене обавезе по теорији о независним правним односима саопштење. Мана ове теорије се огледа у томе да би налогодавац или имао право да захтева од банке исплату по основу уговора, што би фактички значило двоструку исплату истог дуга, или би он имао само право да захтева давање саопштења, како банка не би неправично плаћала два пута. Оваква решења била би у супротности са начелима облигационог права.

46 Чл. 1077–1078 300-а.

Ако се акредитив не схвати као јединствен посао, односно скуп повезаних односа, већ као скуп два независна правна односа, за укидање ових односа неопходна би била два опозива (престанка): опозив односа акредитивна банка-налогодавац и односа акредитивна банка-корисник акредитива. Иначе, код ове врсте акредитива је неопходна сагласност налогодавца, односно опозив банка даје по захтеву налогодавца или по сопственој иницијативи, али у интересу налогодавца. Види се да је налогодавац господар посла, како између њега и банке, тако и између акредитивне банке и корисника акредитива. По природи посла и интенцији законодавца, опозивом престају оба основна правна односа из акредитива. То налаже правна сигурност. Ако би се акредитив свео само на однос акредитивне банке и корисника акредитива, који је независан од воље налогодавца акредитива, опозивом акредитива и даље би постојао правни однос између банке и налогодавца. Постојала би обавеза плаћања, чије би испуњење налогодавац и даље могао захтевати. Са друге стране, могло би доћи и до злоупотребе права, уколико се прихвати теорија о независним правним односима. Тако би нпр. налогодавац могао захтевати престанак односа између њега и банке. У том случају, банка не би имала право на покриће акредитивне суме, а по конститутивној природи саопштења о отварању акредитива, имала би независну обавезу плаћања чије би испуњење могао захтевати корисник акредитива. Евентуално би банка могла користити приговор злоупотребе права. Да би се избегли наведени проблеми, исправно је сматрати да се ради о зависним основним односима и да опозивом једног правног односа из акредитива престаје и други, без обзира на правну квалификацију опозива.<sup>47</sup> Опозиви акредитив је обавеза плаћања за чији престанак није неопходна сагласност корисника акредитива као код неопозиве обавезе.<sup>48</sup>

Да је налогодавац господар посла и да основни односи у акредитиву нису потпуно независни, доказује и постојање института преносивог и непреносивог акредитива.<sup>49</sup> Непреносиви акредитив постоји када је, уговором о отварању акредитива, уговорено да је он непреносив. Иначе је

---

47 Интересантно је да законодавац користи различиту терминологију код опозивог и неопозивог акредитива. Код опозивог акредитива мења се или опозива акредитив, док се код неопозивог акредитива мења или укида обавеза банке према кориснику. За теорију зависних односа и јединствене обавезе плаћања акредитивне суме, прецизнија је друга терминологија.

48 Питање трошкова које је имао корисник акредитива до опозива није посебно регулисано, те решења треба тражити у општијим правилима 300-а, у зависности од околности случаја (правила о престанку уговора, накнада штете, неосновано обогаћење и сл.).

49 Чл. 1082 300-а.

он по законској претпоставци преносив. Преносивост акредитива значи да се по упутствима првог корисника, плаћање има извршити неком другом лицу. Уколико би се радило о независним правним односима, чињеница да је уговорено да је акредитив непреносив не би производила правно дејство на право корисника да изда банци упутства о исплати другоме лицу, што је у супротности са 300-ом.

## **2.5. Правна природа акредитива у нашој земљи**

Иако у банкарској пракси постоји више модалитета уговора о отварању акредитива, а у правном послу акредитива постоје различити правни односи, правна природа акредитива је јединствена. Решења по којима је акредитив подврста правног посла налога или мешовити правни посао, не могу се прихватити из неколико основних разлога. Код акредитива доминирају елементи налога, али се у њему могу појавити и елементи других правних послова. Поједини правни односи у акредитиву имају *sui generis* правну природу. Специјалне норме 300-а о акредитиву, те карактеристика да се ради о банкарском послу и о финансијској услузи, издвајају акредитив као посебан правни посао.

У праву Републике Србије акредитив је *sui generis* банкарски посао, који у свој појам укључује неколико правних односа, различитих по својој правној природи.

Однос који се успоставља између налогодавца акредитива и акредитивне банке, по својој природи је уговор о налогу и уговор у корист трећег лица. У зависности од околности случаја, пре свега обавезе банке у вези са контролом испуњености акредитивних услова, акредитив може имати елемената и уговора о делу, пуномоћја и других уговора. Уколико се покриће акредитивне суме од стране налогодавца обезбеђује након исплате акредитивне суме кориснику акредитива, овај однос има елемената и уговора о кредиту.<sup>50</sup> Могуће је уговорити обавезу банке да акцептира меницу коју издаје и на банку вуче корисник акредитива (нем. *Akzeptierungsakkreditiv*).

Однос између акредитивне банке и корисника акредитива је однос из уговора у корист трећег лица. Оба основна односа настају на основу уговора о отварању акредитива и имају своју посебну и заједничку садржину.<sup>51</sup>

---

50 Акредитив у свом појму садржи термин кредит, па се овај правни посао понегде посматра као кредит одговорности. Међутим, кредит одговорности, по правилу, не представља позитивноправни институт.

51 У односу између акредитивне банке и налогодавца, банка има обавезу обавештавања корисника акредитива о отварању акредитива, обавезу испитивања испуњености

Акредитив (као посао налога) је трочлани облигациони однос који има два овлашћеника (Graf, 2018: 92).

О другим *sui generis* правним односима у акредитиву, као и о односима који се заснивају учешћем коресподентних банака, било је раније речи.<sup>52</sup> Како се из наведеног види, правна природа акредитива претежно се своди на уговор у корист трећег лица и уговор о налогу, али овај посао има и себи својствене елементе.<sup>53</sup>

Акредитив је банкарска услуга. Код нас општи уговор о пружању услуга није посебно законски регулисан. Правила о налогу примењују се на све услуге које се не могу подвести под неки други тип уговора (Gogen, 1987: 111). Уговором о налогу обавезује се налогопримац (акредитивна банка) према налогодавцу (налогодавац акредитива) да за његов рачун (корист) предузме одређене послове.<sup>54</sup> Налогопримац је дужан извршити налог према примљеним упутствима, остајући у његовим границама и у свему пазити на интересе налогодавца и њима се руководити.<sup>55</sup> Код опозивог акредитива, могу се *mutatis mutandis* применити правила о отказу уговора од стране банке.<sup>56</sup> На посао се примењују и законска правила о уговору у корист трећег лица, а у зависности од околности случаја и законске норме о другим посебним пословима. С обзиром на његову природу, на

---

акредитивних услова, обавезу исплате акредитивне суме кориснику акредитива, обавезу преноса налогодавцу резултата посла, као и обавезу поступања по упутствима налогодавца, док је налогодавац дужан да обезбеди покриће акредитивне суме, накнади банкарске трошкове и провизију, те даје потребне информације и упутства. Обавеза сарадње је обострана обавеза. У односу између акредитивне банке и корисника акредитива, банка има садржински исту обавезу испитивања услова и исплате акредитивне суме као код првог односа у акредитиву, док корисник акредитива има „обавезе” испуњења акредитивних услова, сарадње и друге, у зависности од околности случаја (обавезе су услови).

52 Правни односи између банака по правилу су неки од посебних уговора о налогу, те није довољно рећи да се ради о налогу, са обзиром на различите законске норме о општем уговору о налогу и о посебним уговорима о налогу.

53 Увек се мора водити рачуна да се у конкретном случају не ради о неком другом правном послу, какав је нпр. рамбурсни кредит, код кога акредитив губи своју правну самосталност.

54 Чл. 749, ст. 1 300-а.

55 Ово између осталог значи да садржина саопштења и уговора о отварању акредитива морају бити идентичне. Упутства, тј. услове акредитива одређује налогодавац, а акредитивна банка их само саопштава, не мењајући их (осим изузетно, уколико је то у складу са стандардом доброг стручњака).

56 Чл. 766 300-а.



акредитив се примењују и одговарајуће норме из Закона о банкама и из Закона о заштитити корисника финансијских услуга.

Акредитив има сличности са послом асигнације и са банкарском дознаком.<sup>57</sup> Изузетно, коришћење правила о асигнацији може доћи у обзир у случају попуњавања правних празнина код акредитива.<sup>58</sup> Суштина дознаке се састоји у томе што банка дужника, по налогу свог комитента, непосредно или преко коресподентне банке исплаћује неком правном или физичком лицу одређену суму новца (Шогоров, 2009: 185). Банкарска дознака је по својој природи уговор о налогу.<sup>59</sup>

Постоје и друкчији ставови о појму и природи акредитива, односно правних односа у послу. Тако, уговор о отварању акредитива се не може сматрати уговором у корист трећег лица, а односи који се успостављају између акредитивне банке и налогодаваца акредитива и акредитивне банке и корисника акредитива су независни правни односи (Шогоров, 2009:

---

57 Акредитив се не може сматрати послом упућивања (асигнацијом). Наиме, упућивањем једно лице, упутилац (асигнант) овлашћује друго лице, упућеника (асигнат) да за његов рачун изврши нешто одређеном трећем лицу, примаоцу упута (асигнатар), а овога овлашћује да то извршење прими у своје име. Ово је дефиниција уговора о упућивању, односно упута (ЗОО, чл. 1020). Основна разлика је то да се уговором о отварању акредитива банка обавезује на плаћање, док код уговора о упуту упутилац овлашћује упућеника, односно упућеник се не обавезује. Прималац упута стиче право да захтева од упућеника испуњење, тек када му овај изјави да прихвата упут. Прихватање упута не може се опозвати. Прихватањем упута настаје уговор о прихватању упута (или однос на основу једностране изјаве воље упућеника – прихвата упута) између упућеника и примаоца упута. Тек се у овом односу конституише обавеза да се нешто изврши. За овај однос, закон изричито прописује да је он независан од односа између упутиоца и упућеника (ЗОО, чл. 1022, ст. 1).

58 Нпр. прималац упута није дужан пристати на упут, али је дужан да о свом одбијању одмах извести упутиоца, иначе ће му одговорати за штету. Поред тога, прималац упута који је пристао на упут дужан је позвати упућеника да га изврши. Из овога се заузима став да у послу акредитива поред односа свих учесника, односа налогодавац-акредитивна банка и односа акредитивна банка-корисник акредитива, постоји и однос налогодавац-корисник акредитива.

59 Прихватањем клијентовог налога банка закључује уговор о налогу који њој ствара обавезу извршавања налога исплате. Уговором се налогодавац обавезује према банци на покриће исплатне суме и на плаћање банкарских трошкова и провизије. Разлика са акредитивом је та да је по правилу дознака безусловна, односно испуњеност услова не испитује банка него евентуално налогодавац (нпр. плаћање уз ефективну испоруку, код које купац пре давања налога за исплату има право да прегледа купљену робу). Поред тога уговором о банкарској дознаци, односно налогом за плаћање посредством банке, банка се обавезује према налогодавцу, али не и према кориснику дознаке. Банкарска дознака није уговор у корист трећег лица и по правилу треће лице сазнаје за дознаку на основу стања на свом рачуну.

209). То значи да је обавеза банке према кориснику одређена искључиво садржином обавештења. Аутори који сматрају да се ради о независним правним односима, саопштење о отварању акредитива одређују или као једнострану правни посао банке или као једнострану изјаву воље банке, тј. као понуду банке за закључење уговора упућену кориснику акредитива или као прихват банке да закључи уговор са корисником, с обзиром да је корисник акредитива дао своју сагласност у акредитивној клаузули из основног посла.<sup>60</sup> У процесноправном смислу аутономија акредитива има за последицу да се забрањеним сматрају сви приговори између банке и корисника који потичу из наведених односа: основног посла, уговора о издавању акредитива и уговора између издавачке и коресподентних банака (Вукадиновић, 2012: 801). Законодавац, међутим, постојање обавезе банке према кориснику не условљава постојањем уговора о отварању акредитива и она, сходно овом ставу, постоји према кориснику од момента кад је саопштење о отвореном акредитиву приспело кориснику (Вукадиновић, 2012: 799). Иначе, на обавештење о отварању акредитива не могу се применити правила о легитимационом папиру, пре свега јер се у легитимационим папирима не означава поверилац, а обавештењем се увек означава корисник акредитива.

Упоредноправна сазнања о акредитиву, у појединим ситуацијама, помажу нам приликом тумачења домаћих законских норми. Са друге стране, уколико се ради о акредитиву са елементом иностраности, као меродавно право може бити примењиво и инострано право. Стога ће се на овом месту изнети примери неких елементарних сазнања о акредитиву, са напоменом да у већини земаља овај посао није посебно законом регулисан, те да у њима постоје различита схватања о његовом појму, природи и о осталим питањима посла.

У Швајцарској<sup>61</sup> акредитив постоји када је налогопримац (најчешће банка) обавезан налогом да изврши исплату новца одређеном лицу, са

60 Последње није у складу са законским правилом према коме су акредитив и основни посао правно независни. Чак и када би се прихватио став да се на основу саопштења успоставља оригинаран и независан правни однос између банке и корисника, јавља се нова тешкоћа; да ли се тада ради о *sui generis* правном односу, односно која правила се примењују на овај однос у случају правне празнине, која је кауза банке код таквог апстрактног правног односа, код кога се најчешће не види обавеза налогодавца за покриће акредитивне суме и накнада акредитивне провизије. Иначе, за апстрактне правне односе као што су менични односи, јавно обећање награде и слично, уобичајено је постојање више посебних законских правила, док за саопштење о отварању акредитива, посебна законска правила готово да не постоје.

61 Швајцарска је једна од ретких земаља која законом уређује акредитив као посебан правни посао.

или без лимита, по захтеву тог лица (Goren, 1987: 114). Из наведеног се види да обавеза плаћања акредитивне суме може бити безусловна. Акредитивна сума, када се ради о акредитиву без лимита, одређује се од стране акредитованог лица, корисника акредитива, у посебном захтеву. Међутим, налог садржан у акредитиву се сматра коначно прихваћеним тек када налогопримац прихвати дефинитивно одређену суму, а захтев корисника акредитива је само својеврстан предлог. Овде се банка на основу захтева корисника, а пре одлуке о дефинитивном прихватању износа, обраћа налогодавцу ради инструкција, с обзиром на чињеницу да он дугује покриће ове суме (ако се налогодавац сложи, банка ће прихватити обавезу).<sup>62</sup> Правна природа акредитива у овом правном систему, што зависи од околности случаја, пре свега може имати елемената кредита, уговора у корист трећег лица и налога.

По немачкој теорији, уговором о акредитиву обавезује се банка да под уговореним условима изврши исплату акредитивне суме кориснику акредитива, док се обавеза исплате сматра обавезом циља, а не средства.<sup>63</sup> Из ове дефиниције се види да се акредитивни услови уговарају са налогодавцем. Ако се акредитив оквалификује као налог, његова природа није исцрпно одређена; напротив још увек постоји потреба да се појединачно испитају правни односи у акредитиву, а на однос између налогодавца акредитива и акредитивне банке има места да се примене и правила уговора о делу (Canaris, 1975: 764–765). У односу акредитивне банке и корисника акредитива лежи апстрактно обећање обавезе (Canaris, 1975: 765). Посебна регулатива о послу акредитива у немачком праву не постоји, па се на њега примењују пре свега општи услови пословања банака (Verlag, 1975: 912). Дефиниција, по којој акредитив отвара банка, по захтеву свог клијента у корист трећег лица и којим се она обавезује на исплату новца трећем лицу, недовољно је прецизна дефиниција и она даје основа да се акредитив сведе на однос банке и корисника (Verlag, 1975: 913). Постоје чак и схватања да је однос клијента и акредитивне банке однос зајма или кредита (Sarna, 1984: 22). С обзиром на разне приступе о природи акредитива, исцрпна законска дефиниција се показује нужном, јер квалификација посла може довести до правних резултата различитих од комерцијалне праксе. Речено је да се у новијој аустријској теорији, акредитив посматра као трочлани облигациони однос. Ово схватање је

---

<sup>62</sup> Речено представља још један доказ да однос између акредитивне банке и корисника је одређен односом банка-налогодавац.

<sup>63</sup> То значи да банка не би одговарала за неиспуњење обавезе исплате ако јој се то не може приписати у кривицу, нпр. за ситуацију кад корисник одбија да прими уредну исплату акредитивне суме.

најближе схватању да је уговор о отварању акредитива и подврста уговора у корист трећег лица (тзв. правни троугао).

### 3. Закључак

У праву Републике Србије акредитив је *sui generis* правни посао који настаје закључењем уговора о отварању акредитива. У послу егзистира неколико правних односа који одређују његову правну природу, а основни односи у послу су: однос налогодавац - акредитивна банка и однос акредитивна банка - корисник акредитива. Иако се правна природа конкретног акредитива, вољом уговорних страна може модификовати, постоји тзв. општа правна природа акредитива из ЗОО-а. Код акредитива доминирају елементи уговора о налогу, а уговор на коме се заснива овај посао јесте уговор у корист трећег лица. Акредитив има и себи својствене елементе.

Акредитив је банкарски посао, који настаје закључењем уговора о отварању акредитива, на основу кога се даје саопштење о отварању акредитива. У акредитиву могу постојати и други уговори, на основу којих се заснивају нови правни односи у послу. То су, пре свега, уговори између коресподентних банака. Они су по својој природи претежно неки од посебних послова налога.

Уговором о отварању акредитива, обавезује се акредитивна банка да изврши кориснику акредитива саопштење о отвореном акредитиву, те да по испуњености уговорених услова, исплати акредитивну суму кориснику, док се налогодавац за отварање акредитива обавезује да банци плати накнаду за ову услугу. Уговорне стране су налогодавац акредитива и акредитивна банка, док је корисник акредитива овлашћено треће лице из уговора, у чију корист је уговор закључен. Ово је основни модалитет уговора, а у пракси се уговарају и друге обавезе акредитивне банке.

Саопштење о отварању акредитива је изјава воље акредитивне банке, којим она обавештава корисника акредитива да је у његову корист отворила акредитив, односно да је у његову корист закључила уговор. Ово саопштење производи одређено правно дејство.<sup>64</sup>

Поједини аутори сматрају да је саопштење правна чињеница из које настаје правни однос између банке и корисника акредитива. Схватања о природи саопштења у основи се деле на она која сматрају да је оно

---

64 Обавештењем о закључењу уговора о отварању акредитива, учињеном кориснику акредитива, обавеза исплате акредитивне суме почиње да производи правно дејство. Од тог момента теку рокови за испуњење акредитивних услова, те обавеза плаћања постаје неопозива, ако се ради о неопозивом акредитиву.

једнострану правну посао акредитивне банке и на она која сматрају да је обавештење понуда банке за закључење уговора упућена кориснику. Из таквих схватања произлази и став по коме су основни правни односи у послу независни односи. Оваква схватања не би се могла прихватити, јер се тиме негира јединство правног посла акредитива, односно говори се о постојању посебних правних послова у акредитиву. Наиме, акредитив је јединствен правни посао, у коме, у погледу своје садржине, постоји само једна обавеза исплате акредитивне суме. Из чињенице постојања исте обавезе исплате (постоје два овлашћеника) и из других норми ЗОО-а, произлази да су основни правни односи у акредитиву међузависни односи. Престанком једног односа, по правилу престаје и други однос.

### Литература/References

Canaris, C. W. (1975). *Bankvertragsrecht*. Berlin/New York: Walter de Gruyter, Berlin.

Graf, G. (2018). *Bankvertragsrecht*. Wien: Lexis Nexis Verlag.

Goren, S. (1987). *The Swis Federal Code of Obligations*. Littleton, Colorado: Kluwer Law and Taxation Publishers, Deventer, The Netherlands.

Sarna, L. (1984). *Letters of Credit*. Toronto: The Carswell Company Limited.

Verlag, G. (1975). *Bankrecht*. Wiesbaden: Verlag Dr. Th. Gabler.

Вилус, Ј., Царић, С., Шогоров, С., Ђурђев, Д., Дивљак, Д. (2008). *Међународно привредно право*. Нови Сад: Правни факултет Универзитета у Новом Саду.

Вукадиновић, Р. (2012). *Међународно пословно право*. Крагујевац: Удружење за европско право, Крагујевац, Центар за право ЕУ.

Дивљак, Д. (2006). Међународни оквири спољнотрговинског пословања. *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*. 3/2005. 309–324.

Попов, Д. (2007). Модификација правног посла уговарањем услова. *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*. 1-2/2007. 137–153.

Шогоров, С. (2009). *Банкарско право*. Београд-Сремска Каменица: Факултет за европске правно-политичке студије Универзитета Сингидунум, Јавно предузеће Службени гласник.

Закон о банкама. *Сл. гласник РС*. Бр. 107. 2005. Бр. 91. 2010. Бр. 14. 2015.

Закон о облигационим односима. *Сл. лист СФРЈ*. Бр. 29. 1978. Бр. 39. 1985. Бр. 45. 1989. Бр. 57. 1989. *Сл. лист СРЈ*. Бр. 31. 1993.

Закон о заштитити корисника финансијских услуга. *Сл. гласник РС*. Бр. 36. 2011. Бр. 139. 2014. Бр. 45. 2018.

Закон о решавању сукоба закона са прописима других земаља. *Сл. лист СФРЈ*. Бр. 43. 1982. Бр. 72. 1982. *Сл. лист СРЈ*. Бр. 46. 1996. *Сл. гласник РС*. Бр. 46. 2006.

Грађански законик Републике Србије-Радни текст. 29. мај 2015. године.

Једнообразна правила и обичаји за документарне акредитиве – ЈПОДА, УСР600. *МТК ПАРИЗ*. Примењива од 1. јула 2007.

**Mario Vojnić Hajduk**, PhD Student  
Faculty of Law, University of Novi Sad

## **BASIC LEGAL ANALYSIS OF THE LETTER OF CREDIT IN SERBIAN LAW**

### **Summary**

*In the law of the Republic of Serbia, there is special regulation on the letter of credit. However, certain legal problems still exist. The main problems are: the lack of a more complete legal definition of the letter of credit; using the same terms in different contexts with different meanings; undeveloped regulation on the notification on the opening of a letter of credit; and the issue whether the basic legal relations in the letter of credit are independent relations. This paper examines the basic issues and the institutes of the letter of credit. The starting position is that any legal transaction involving a letter of credit, content-wise, entails the same obligation to pay out the amount specified in the letter of credit, that the basic legal relations in the letter of credit are interdependent relations, and that the legal nature of the letter of credit is unique. The paper also points to the problems encountered in different conceptions on the basic issues pertaining to the letter of credit.*

**Key words:** contract on opening a letter of credit, notification on opening a letter of credit, legal relations, legal nature, letter of credit, banking service.